

KHI Addio was de titel van het in 1986 door prof. dr. Emil Karel Josef Reznicek (1924-2002) geschreven en in eigen beheer uitgegeven boekje dat een ode was aan *zijn* kunsthistorisch instituut, dat eertijds was gevestigd aan de Drift 25. Het was ook *mijn* instituut waar ik in 1983 bij dr. Albert Blankert (1940) afstudeerde als kunsthistoricus. Het boekje *KHI Addio* geeft een mooi beeld van het (wetenschappelijk) leven aan dit bijzondere instituut door de jaren heen.

Reznicek was in Tsjecho-Slowakije geboren en studeerde aanvankelijk van 1945 tot 1948 geschiedenis in Praag. In 1948 is hij via Duitsland gevlucht naar Nederland. Daar ging hij van 1948-1953 Kunstgeschiedenis studeren aan het Kunsthistorisch Instituut in Utrecht. In 1952 volgde zijn aanstelling tot hoofd van de afdeling Documentatie en Reproductie van het KHI en in 1958 werd hij daar benoemd tot docent. In 1961 is hij gepromoveerd op *Hendrick Goltzius als Zeichner*. In 1964 werd Reznicek tot lector benoemd en in 1966 is hij prof. dr. J.G. van Gelder (1903-1980) opgevolgd als hoogleraar Algemene Kunstgeschiedenis vanaf 1400. Als kunsthistoricus genoot hij vooral bekendheid om zijn nog steeds toonaangevende tweedelige publicatie in 1961 over de tekeningen van Hendrik Goltzius, waaraan zijn dissertatie ten grondslag had gelegen. Daarna heeft hij nog een groot aantal publicaties op zijn naam gezet, met name over tekenkunst. Hij gold als een waar connaisseur van tekenkunst en wist die liefde op tal van zijn studenten over te brengen. Reznicek is zich een aantal jaren na zijn pensionering in 1985 steeds meer gaan terugtrekken in zijn huis in Umbrië in Italië. Daar genoot hij van het boerenleven en op kunsthistorisch gebied liet hij niet meer van zich horen. In 2002 is hij overleden.

Kunstgeschiedenis was mijn tweede studie. In 1975 had ik mij ingeschreven als rechtenstudent. Het student worden vroeg echter in mijn eerste jaar meer aandacht dan mijn studie en in december van mijn tweede jaar had ik het wel gezien met de massale Rechten colleges op de Uithof. Ik wilde iets anders gaan doen, iets dat me meer interesseerde en dat werd archeologie. Dat was toen nog een postkandidaats studie die je kon gaan doen na je kandidaats Klassieke Talen of Kunstgeschiedenis te hebben behaald. Dat eerste leek me niets en kon bovendien alleen in Leiden, dus werd het Kunstgeschiedenis. Zo kon ik immers in de Domstad blijven studeren en - niet onbelangrijk - wonen en genieten van het (Corps-)leven daar. Om nog iets van mijn tweede jaar te kunnen maken, kon ik vast het kandidaatsbijvak Archeologie gaan doen. Er ging een nieuwe wereld voor mij open. Van één van de docenten kreeg ik een boekenlijst en zo ging ik elke dag met een stapel boeken onder mijn arm als een *echte* student van mijn huis aan de Nieuwe Gracht 73bis naar het toenmalige Archeologische Instituut aan het Domplein. In de fraaie bibliotheek werkte ik mij zonder enig probleem door de stof en haalde ik dat bijvak. De kop van mijn nieuwe studie was er af! Helaas is ook dit fraaie instituut later opgeheven en daarmee de afstudeerstudie Archeologie in Utrecht. Uiteindelijk ben ik toch niet als archeoloog maar als kunsthistoricus afgestudeerd.

In september 1977 begon ik met Kunstgeschiedenis, in het Kunsthistorisch Instituut aan Drift 25. Daar waren niet alleen de meeste colleges - helaas waren sommige grote hoorcolleges ook op de Uithof - en werkgroepen, maar er was ook de bibliotheek die toen als een van de betere kunsthistorische bibliotheken in Nederland bekend stond en bovendien een open opstelling kende. Met zo'n 110 studenten kwamen wij het eerste jaar aan, en in het tweede jaar waren er nog maar zo'n 30 over, overwegend vrouwen overigens. Voor die 80 afvallers bleek de studie waarschijnlijk toch wat meer dan plaatjes kijken te zijn en was het schrijven van papers een te grote barrière. In het tweede jaar maakte ik voor het eerst kennis met professor Reznicek. Hoewel Reznicek de Nederlandse taal in geschrift perfect beheerste, zal ik zijn ietwat merkwaardige accent nooit vergeten. Hij ging in mijn tweede jaar als begeleider mee op excursie naar Parijs, samen met dr. Johannes Offerhaus (1930-1991). Al snel bleek dat Reznicek niet echt een gidsrol had en zijn woorden 'Johannes, wat gaan we nou doen' zal ik nooit vergeten.

Reznicek was meer wetenschapper dan bestuurder, hoewel dat laatste - zeker niet tot zijn vreugde - steeds meer van zijn tijd vroeg. Tal van docenten en hoogleraren hadden in die tijd last van de toenemende bureaucratie en terwijl sommige collega's tijdelijk wegens ziekte afhaakten, moest Reznicek het instituut door woelige wateren leiden. Persoonlijk heb ik veel van zijn kritische houding geleerd. Hij was mijn begeleider bij een stage annex publicatie van Piranesi-prenten bij de toenmalige Dienst Verspreide Rijkscollecties, de rechtsvoorganger van wat nu de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) is. Hij liet mij inzien dat kunsthistorisch onderzoek meer moest zijn dan louter verslaglegging van wat er al bekend is, iets wat voor het doel waarvoor ik toen schreef, overigens voldoende was.

Na mijn studie werd ik bestuurslid van de stichting Vrienden van het Kunsthistorisch Instituut Utrecht. Reznicek was toen voorzitter en de vergaderingen waren altijd bij hem thuis in Bilthoven. Hij had een broertje dood aan vergaderen en dat deel van de avond was dan ook altijd zo kort mogelijk. Voor de vergadering kwamen wij bijeen in zijn tuinhuis, waar hij zijn bibliotheek had. Met strakke hand ging hij door de agenda. Ondertussen bereidde zijn vrouw het tweede deel van de avond voor. In de keuken werden de saucijzenbroodjes warm gemaakt en in de woonkamer de wijnglazen klaar gezet. Als de vergadering ten einde was, gingen we naar het woonhuis en trok Reznicek met een grote, tevreden grijns op zijn gezicht de mandflessen Chianti open. Tot na twaalfen werd er dan nagepraat en de huidige stand van kunsthistorisch Nederland doorgenomen. Hij stelde je dan ook nog wel eens op de proef door je wat foto's voor te leggen van schilderijen die hij nog niet had kunnen toeschrijven. In 1986 viel het doek voor het instituut. De vakgroep Kunstgeschiedenis hield op als zelfstandige vakgroep te bestaan en het instituut werd geofferd aan de Faculteit Letteren en kreeg meerdere bestemmingen. De bibliotheek ging op in de Universiteitsbibliotheek en daarmee was dat wat Utrecht zo mooi en bijzonder had gemaakt (even) voorbij. Later is er korte tijd wel weer een aparte kunsthistorische bibliotheek geweest binnen de UB, maar tegenwoordig is Drift 25 integraal onderdeel van de UB-Binnenstad.

Een grotere rol voor mijn vorming als kunsthistoricus was weggelegd voor mijn afstudeerdocent dr. Albert Blankert. Ook Blankert heeft kunstgeschiedenis gestudeerd in Utrecht en was na zijn studie tot zijn pensionering in 2001 parttime als docent verbonden aan het KHI. Daarnaast heeft hij meegewerkt aan een aantal belangrijke tentoonstellingen: o.a. *Gods, Saints and Heroes* (1980), *Rembrandt, a genius and his impact* (1997) en *Hollands Classicisme* (1999). Blankert is gepromoveerd op Ferdinand Bol en geldt als een groot kenner van de zeventiende-eeuwse Hollandse schilderkunst in het algemeen en Johannes Vermeer in het bijzonder. Bij hem had ik in mijn eerste jaar al zeer boeiende colleges over zeventiende-eeuwse schilderkunst gevolgd. Hij heeft mij leren kijken. Kijken en nog eens kijken, vergelijken en conclusies trekken uit wat je ziet, daar gaat het voor een belangrijk deel om in het vak van kunsthistoricus en dat leerde hij zijn studenten. De keuze voor mijn scriptie werd door hem gesuggereerd. De toenmalige afdeling Haagse Historie van het Haags Gemeentemuseum had het plan opgevat om tot deelcatalogi van de collectie te komen en de verzameling oude stadsgezichten voor 1800 leende zich uitstekend voor mijn doel. Het ging om 62 schilderijen, die gecatalogiseerd moesten worden, een overzichtelijk aantal dus. Mijn scriptie moest naar het voorbeeld van Blankerts *Catalogus van de Oude schilderijen van voor 1800* van het Amsterdams Historisch Museum (nu Amsterdam Museum) uit 1975 worden opgesteld. Die catalogus is toen helaas alleen als typoscript en ongeïllustreerd verschenen, maar gold lange tijd als het model voor elke museumcatalogus. Alle 62 schilderijen zijn toen door mijn handen gegaan, opgemeten, beschreven, vastgelegd wat er op de achterzijde stond en aan een nadere studie onderworpen. De locaties zijn geduid, sommige stukken zijn nader toegeschreven, de relevante literatuur is uitgezocht, herkomsten zijn nagetrokken en dat alles onder leiding van Blankert. De schilderijen hingen deels op zaal, maar bevonden zich voor een deel in het depot, hingen in het oude raadhuis aan de Groenmarkt en in de ambtswoning van de burgemeester. Om ze allemaal te kunnen bekijken mocht ik als student - iets wat nu ondenkbaar is - zonder begeleiding het depot in, waar ik de stukken - zonder handschoenen! - in mijn handen had. Ook trok ik naar de ambtswoning en de andere externe locaties om de stukken te zien. De resultaten van het onderzoek besprak ik nauwgezet met Blankert. In deze fase van mijn afstudeerscriptie heb ik ontzettend veel van Blankert geleerd, zowel bij het kritisch kijken als in de wijze van kunsthistorische

verslaglegging. De besprekingen waren vaak bij hem thuis in Den Haag, waar ik tijdens mijn afstuderen ook al woonde. Blankert had het dag- en nachtritme omgekeerd. Hij werkte tot diep in de nacht, stond pas om een uur of twaalf op en maakte dus pas na twee uur zijn afspraken. Als hij om een bepaalde reden eerder in Utrecht moest zijn was hij dan ook volledig 'jetlagged' - zoals hij dat zelf jaren later een keertje omschreef - toen hij op een vergadering verscheen van het bestuur van Museum Bredius waar wij samen in zaten. Na zijn pensionering is hij veel gaan zeilen. Op het water was - zo stel ik mij voor - dat ritme natuurlijk niet vol te houden. Tegenwoordig leidt hij in dat opzicht een normaal leven. Wij hebben altijd contact gehouden en zien elkaar nog regelmatig, al is het maar in de Reinkenstraat, onze gemeenschappelijke winkelstraat. Van al mijn kunsthistorische publicaties heb ik hem een exemplaar gegeven. Eens sprak hij toen de volgende mooie woorden uit: 'Ach weet je, Jim, je kunt wel heel veel geld verdienen, maar dat is ook snel weer op. Maar dit blijft altijd bestaan!'

